

Encyclopedie interview

Origenes, een theoloog, werd in 251 vervolgd en gemarteld in opdracht van keizer Decius. FOTO'S GETTY

tekst **Wilfred Scholten**

Van Augustinus weten we dat hij een kerkvader was die nog steeds christenen inspireert met zijn Belijdenissen.

Maar wie kent Origenes, een theoloog die leefde in de derde eeuw, een graag gehoorde preker die groot gezag genoot als exegeet van de Bijbel? Of Marcellina, een vrouwelijke leider van de kerk in Rome uit een eeuw daarvoor, wier naam nu helemaal vergeten is, maar die wel een belangrijke stroming aanvoerde in de jonge christengemeente?

Wellicht dat dit gaat veranderen nu hun leven en werk beschreven staan in de onlangs verschenen *Brill Encyclopedia of Early Christianity*. Een enorm naslagwerk van bijna zesduizend pagina's, met 1200 onderwerpen (lemmata), geschreven door 650 auteurs. Behalve vergeten kerkvaders en de bekende christelij-

ke thema's als genade, verzoening en de betekenis van Jezus komen ook onderwerpen als werk, water en natuur aan de orde.

Een echte encyclopedie dus, maar dan toegespitst op hoe er in de eerste eeuwen van het christendom over (na)gedacht werd. De grens is gelegd bij de zesde eeuw.

Twee Nederlandse hoogleraren hebben samen met de Amerikaanse theoloog David Hunter (Boston University) de samenstelling en eindredactie voor hun rekening genomen: Bert Jan Lietaert Peerbolte, nieuwtestamenticus aan de Vrije Universiteit, en kerkhistoricus Paul van Geest (Tilburg University en Erasmus Universiteit).

Een monnikenwerk waar ze vijftien jaar mee bezig zijn geweest. "Vaak 's nachts, want dan had ik tijd", zegt Paul van Geest. "En ik was altijd heel blij als de treinen van de NS weer eens vertraging hadden, want dan kon ik het dikke pak papier met correcties dat ik bij me had in alle rust doornemen."

Zijn collega Bert Jan Lietaert Peerbolte kreeg een motorongeluk. Met zijn arm in het gips en een been op een kruk was hij niet mobiel, maar kon hij wel lekker doorwerken

De vroege christenen bakkeleiden heel wat af

Het vroege christendom was heel gevarieerd en pluriform. Dat blijkt uit een omvangrijke encyclopedie die mede is samengesteld door twee Nederlandse theologen. Binnenkort krijgt de paus de zes delen van dit werk aangeboden.

aan hun omvangrijke project: het beoordelen en redigeren van de bijdragen van wetenschappers uit de hele wereld.

Hij heeft er zelf veel van opgestoken. "Ik zit dertig jaar in het vak, dus dacht de wereld van het vroege christendom redelijk te kennen", zegt de hoogleraar Nieuwe Testament. "Maar dat er zoveel variatie en diversiteit in zat, verraste mij ook. Het was een aangename kennismaking met ontzettend interessante figuren. Een wandeling door een heel bijzondere dierenrijk."

Wat het project volgens de twee hoogleraren uniek maakt, is dat kenners van de kerkvaders en onderzoekers naar het Nieuwe Testament voor het eerst zo nauw hebben samengewerkt. Van Geest: "Dat levert veel nieuwe inzichten op, fascinerend om te ontdekken".

Het Engelstalige naslagwerk is in eerste instantie bedoeld voor collega-theologen en onderzoekers, zoals

promovendi. Vooral bibliotheken en onderwijsinstellingen zullen de papieren en/of online versie aanschaffen, zo is de verwachting.

Maar de geïnteresseerde leek kan ook aan zijn trekken komen, zegt Van Geest. "Ik noem ze jagers en verzamelaars. Mijn vader zei al verrekkerd dat hij hier de rest van leven in kan grasduinen. Ik herken dat wel. Als kind zat ik ook dagen te lezen in de Winkler Prins, omdat ik nieuwsgierig was en alles wilde weten."

Die geïnteresseerden buiten het veld van de bijbelwetenschappers zullen waarschijnlijk opkijken van het grote aantal kerkvaders en hun onderlinge discussies en debatten in de eerste eeuwen na het verschijnen van Jezus. Wie was hij? Mens of God of allebei? Ook zochten ze naar manieren om hun geloof gestalte te geven, wat tot veel verschillen van inzicht leidde. Eensgezindheid was ver te zoeken. Dat gegeven zal voor veel

De profeet Daniël in de leeuwenkuil. Mozaïek uit de zesde eeuw, gevonden vlak bij Tunis, Tunesië.